

Digitales Brandenburg

hosted by Universitätsbibliothek Potsdam

Sefer 'En Ya'aqov

agadot Bavli vi-Yerushalmi 'im perushe ve-ha-ḥidushim she-ba'u bo
ke-khol asher nidpesu kamah pa'amim : u-ve-tosefet ma'alot rabim

Ibn-Ḥaviv, Ya'aqov Ben-Shelomoh

המלש ןב בקעי, ביבח-ןבא

[Kaliningrad?], [1860?]

ישילש קרפ. ןיכרעב שי

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9337

איך נערכין פרק שני ערכין קצב

שמונה שנא *למנצח על השמינית על נימא תלים יב
שמינית של עוה"ב עשר שנא *עלי עשור ועלי סס 5ב
נבל עלי הגיון בכינור ונא *הודו לה' בכנור כנבל סס 5ג
עשור זמרו לו שירו לו שיר חדש:

יש בערכין

פרק שלישי

משנה נמצא אומר בפיו חמור מן העושה מעשה ד
וכן מצינו שלא נחתם גזר דין על אבותינו טו
במדבר אלא על לשון הרע שנא *וינסו אותי זה מדבר יד
עשר פעמים גו':

כנבל עשור של י' כימים ולעה"ב משתעי מדכתיב שיר קדש לשון
זכר דשירות העה"ז לשון נקבה כדאמרינן במכילתין כסס
שנקבה זו יולדת כך תשועות הללו סופן לילד לרות אבל שיר של
עה"ב לשון זכר שאיכו יולד:

(נמצא האומר בפיו וכו' פי' כן הוא תשלום המשנה שאמרה
שהאונס והמפתה לעולם כותן כ' שקלים קנס בין
אנס גדולה שזכהוה בין קטנה שזישראל והמוליא סס רע
לעולם כותן ק' שקלים ועל זה סיים כמלא האומר בפיו
שהמוליא סס רע קמור מהאונס ומפתה שאיכו כותן אלא
כ': וכן מצינו כלו' וכן מליכו שהאומר בפיו קמור מעושה
מעשה): שלא נחתם מפרש בגמ' : גזר דין אלא ליכנס
לארץ : זה עשר פעמים גבי מרגלים כתיב דמשמע על
זה נחתם :

ה פיסקא שלא נחתם וכו'. ממאי דילמא משום
 דאכתי לא מלאה סאתם דא"ר המנונא ^{סס}
 אין הקב"ה נפרע מן האדם עד שתתמלא סאתו ^{סוטה}
 שנא' *במלאת ספקו יצר לו (אלא אר"ש) [אר"ל] ^{וע"ש}
 אמר קרא *וינסו אותי זה עשר פעמים ולא שמעו ^{בנוהרש"ק}
 בקולי על זה נחתם עליהם גזר דין. תניא א"ר ^{איוכ כ}
 אלעזר בן פרטא בא וראה כמה גדול כחו של ^{ויתורא}
 לה"ר ממרגלים ומה מרגלים שהוציאו שם רע ^{דזה דריש}
 על עצים ואבנים כך מוציא שם רע על חברו
 עאכ"ו ממאי דלמא משום דר' חנינא בר פפא
 דא"ר חנינא בר פפא דבר גדול דברו מרגלים
 באותה שעה דכתיב *כי חוק הוא ממנו אל תקרי בו ^{סס יג}
 חוק הוא ממנו אלא ממנו כביכול אפילו בעל ^{סוטה}
 הבית אין יכול להוציא כליו משם אלא אמר ^{וע"ש}
 (רבא) [רבה] אמר ר"ל אמר קרא *וימותו האנשים ^{בנוהרש"ק}
 (דילמא להכי לא נחתם גזר דין שלא ליכנס לארץ דאכתי
 לא נתמלא סאתם לקבל פרענותם): במלאת
 סיפקו כשתמלא סאתו בעונות הרבה אז יצר לו לרה תנא
 לו: זה עשר פעמים זה משמע על זה נתקתם עליהם [ולאו
 משום לירוף דאקריני]: (על עצים ואבנים כלומר על א"י
 שאמרו אוכלת יושניה היא: ממאי דעל דנת הארץ כעכשו
 מרגלים דילמא משום דר' עקיבא וכו' כלו' אל תהי אוקר
 שלא אמרו דבר זה אלא כנגד עלמן אלא כלפי מעלה אמרוהו
 דהך עמנו משמע הכי ומשמע הכי): בעל הבית הקב"ה:

יש בערכין פרק שלישי ערכין קצג

מוציאי דבת הארץ רעה במגפה לפני ה' על דבת הארץ שהוציאו:

תניא א"ר יהודה עשר נסיונות נסו אבותינו אתו המקום במדבר ואלו הן שנים בים ושנים ^ס במים ב' במן וב' בשליו אחד בעגל ואחד במדבר פארן. ב' בים אחד כירידה ואחד בעלייה כירידה דכתיב *ויאמרו אל משה המבלי אין קברים וגו' ^{סמות יד} בעלייה כדרב הונא דאמר רב הונא ישראל שבאותו דור מקטני אמנה היו כדררש רבה בר רב מרי מ"ד *וימרו על ים בים סוף מלמד שהיו ישראל ממרים באותה שעה ואומרים כשם שאנו עולים מצד זה כך מצריים עולים מצד אחר א"ל ^{ע"ס} הקב"ה לשר של ים פלוט אותם ליבשה אמר לפניו רבש"ע [כלום] יש עבד שנותן לו רבו מתנה וחוזר ונוטלה הימנו א"ל הקב"ה אני נותן לך אחד ומחצה שבהם אמר לפניו רבש"ע כלום יש עבד שחובע את רבו א"ל הקב"ה נחל קישון יהא ערב מיד נפלטו ליבשה דכתיב *וירא ישראל את מצרים ^{סמות יד} מת על שפת הים ב' במים במרה וברפידים במרה דכתיב *ויבאו מרתה ולא יכלו לשתות ^{סס טו}

על דבת הארץ שהוציאו קאמר דמתו:

(נסיונות לשון נסיון ואית דמפרש לשון כעס כמו והכס

זועפים כמרגומו כסיסין): [ממרים מורדים]: ע' חולין

נותן לו רבו מתנה פרכסה לדגים: אחר ומחצה דנפרעה ^{ס"ק} כוהרס"פ

[גל מים ממרה וכתיב (*וילן) העם על משה ברפידים
 וילכו] דכתיב *ויחנו ברפידים ואין מים לשחות לעם
 שוות טו וכתיב *וירב העם עם משה. שנים במן שנא
 סס (*אל יצא איש ממקומו) * [אל תצאון] ויצאו אל
 סס טו תותירו וותירו כי בשליו בשליו ראשון ובשליו שני
 סס ע"ג בשליו ראשון * בשבתנו על סיר הבשר בשליו
 סס שני דכתיב * והאספסוף אשר בקרבו התאוה תאוה
 ודבר יא עגל כדאיתא ובמדבר פארן כדאיתא :

וא"ר יוחנן משום ר' יוסי בן זימרא מ"ד * מר
 סס יחן לך ומה יוסיף לך לשון רמיה אמר
 מליס קכ הקב"ה ללשון כל איבריו של אדם זקופין ואתה
 מוטל כל איבריו של אדם מבחוץ ואתה מבפנים
 ולא עוד אלא שהקפתי לך שני חומות אחד של
 עצם ואחד של בשר מה יחן לך ומה יוסיף לך
 לשון רמיה. וא"ר יוחנן משום ר' יוסי בן זימרא
 סס יכ כל המספר לה"ר כאלו כופר בעיקר שני * אשר

כתיב שש מאות רכז ובסיסרא תשע מאות : בשליו ראשון
 (בלאתם ממלרים נשנה ראשונה כדכתיב בפרש' ויסע משה)
 דכשהיה יורד המן היה שליו יורד עמו כדכתיב ויהי בערב
 ותעל השליו ובנקר היתה שכנת הטל וגו' ולאחר זמן מרוב
 התאוה יותר : (בשליו שני נשנה שכיה כדמפרש בפ"ק דמס'
 תעניות) : ובמדבר פארן כדאיתא במעשה מרגלים (כדכתיב
 וישלך אותם משה ממדבר פארן :

אחד של עצם שורות של שינים : (ושל בשר שפתים) :
 מה יחן לך ומה יוסיף כלו' אי זו שמירה אוסיף לך

יש בערכין פרק שלישי ערכין קצד

אמרו ללשוננו נגביר שפתינו אתנו מי אדון לנו
 וא"ר יוחנן משום ר' יוסי בן זימרא כל המספר
 לה"ר נגעים באים עליו שנא' *מלשני כסתר רעהו תליס קא
 אותו אצמית (גבה עינים ורחב לבב אותו לא
 אוכל) וכתיב התם *לצמיתות ומתרגמינן לחלוטין ויקרא כה
 ותנן אין בין מצורע מוסגר למצורע מוחלט אלא
 פריעה ופרימה אמר ריש לקיש מ"ד *זאת תהיה ^{סס יד}
 תורת המצורע זו היא תורתו של מוציא שם רע.
 ואמר ריש לקיש מ"ד *אם ישוך הנחש בלא ^{קסלמ י}
 לחש [ואין יחרון לבעל הלשון] לעתיד לבא ^{עין}
 מתקבצות (ובאות) כל החיות [ובאות] אצל הנחש ^{כדש"י}
 ואומרות לו ארי דורס ואוכל זאב טורף ואוכל אתה ^{פ"ק}
 מה הנאה יש לך אומר להן מה יחרון לבעל ^{דמעכית}
 הלשון. ואמר ר"ל כל המספר לה"ר מגדיל עונותיו
 עד לשמים שנא' *שחו בשמים פיהם ולשונם ^{תליס עג}
 תהלך בארץ. אמר רב חסדא אמר מר עוקבא
 כל המספר לה"ר ראוי לסקלו באבן כתיב הכא
 *אותו אצמית וכתיב התם *צמתו בכור חיי וידו ^{סס קא}
 אבן כי ואמר רב חסדא אמר מר עוקבא כל ^{איכה ג}
 המספר לה"ר אמר הקב"ה אין אני והוא יכולין ^{סוטה פ"ק}
 לדור בעולם שנא' אותו לא אוכל אל תקרי אותו ^{וע"ש}
 כמסד"א ^{כמסד"א}

אלא תספר ל"ה (אתה שנקראת ל' רמיה) : מי אדון לנו
 (דלסוף כופר בעיקר ואומר כן ל"א) האומרי' ללשוננו נגביר
 כאלו אומרים אין אדון לנו : אותו לא אוכל בהאי קרא

אלא אתו ואיכא דמתני לה על גסי הרוח. אמר
 רב חסדא אמר מר עוקבא כל המספר לה"ר
 א"ל הקב"ה לשר של גיהנם אני עליו מלמעלה
 מלי' קכ ואתה עליו מלמטה נדוננו שנא' *חצי גבור
 שנונים עם גחלי רתמים אין חץ אלא לשון (הרע)
 ידמיה ט שנא' *חץ שחוט לשונם וגו' ואין גבור אלא
 ישעי' חכ הקב"ה שנא' *ה' כגבור יצא גחלי רתמים היינו
 גיהנם. א"ר חמא בר חנינא מאי תקנתם של
 מספרי לה"ר אם ת"ח הוא יעסוק בתורה שנא'
 חשלי טו *מרפא לשון עץ חיים ואין לשון אלא לה"ר שני
 חץ שחוט לשונם ואין עץ חיים אלא תורה שני
 עס ג *עץ חיים הוא למחויקים בה ואם עם הארץ
 עס טו הוא ישפיל דעתו שנא' *וסלף בה שכר ברוח ר'
 (אבא) [אחא] בר' חנינא אמר סיפר אין לו תקנה
 מליס יב שכבר כרתו דוד ברוח הקדש שנא' *יכרת ה'
 כל שפתי חלקות לשון מדברת גדולו' אלא מה
 תקנתו שלא יבא לידי לה"ר אם ת"ח הוא יעסוק
 בתורה ואם ע"ה הוא ישפיל דעתו שנא' וסלף
 בה שכר ברוח:

ח הנא דבי ר' ישמעאל כל המספר לה"ר מגדיל
 לעיל כתיב מלשכי נסתר ועאו: על גסי רוח להא דרנ
 מסדא דנהאי קרא דאותו לא אוכל כתיב כמי גבה עיניס:
 וסלף בה מי שמסלף נה וספץ לסלקה ממנו ישבור רוקו:
 שכבר כרתו דוד שקללו דוד נכרת:

יש בערכין פרק שלישי ערכין קצה

עונות כנגד ג' עבירות עבודה זרה וגילוי ערוור
ושפיכות דמים כתיב הכא *לשון מדבר גדולות תליס יב
וכתיב בע"ו *אנא חטא העם הזה חטאה גדולה שוות לב
בגילוי ערוור כתיב *ואיך אעשה הרעה הגדול' הזאת ראשית לפ
וחטאתי לאלהים . בשפיכות דמים כתיב *גדול ^{סס ד}

עוני מנשוא . גדולות אימא תרתי . הי מינייהו
מפקת במערבא אמרי לשון תליחאי קטיל תלתא
הורגת למספרו ולמקבלו ולאומרים עליו . א"ר חמא
בר חנינא מ"ד *מות וחיים ביד לשון וכי יש יד ללשון ^{חשלי יח}
אלא לומר לך מה יד ממיתה אף לשון ממיתה אי מה
יד אינה ממות' אלא בסמוך לה אף לשון אינה
ממיתה אלא בסמוך לה ת"ל *חץ שחוט לשונם ^{ירמיה ס}
אי מה חץ שחוט עד מ' ונ' אמה אף לשון עד

גדולות תרתי משמע ואימא כנגד ב' עבירות לקוד אין הכי כמי ע' ברש"י
אלא כיון דאשכחו בכולהו גדולה הי מינייהו מפקת הלכך ^{שנגח'}
כולהו אמו : לשון תליחאי שהיא שלישי זיכו לבין קצרו שמספר ^{שכוייס}
רע בין ב' אנשים : וקטיל תליחאי שהורג למספרו ולמקבלו ^{גדוליס נס}
ולאומרין עליו שמתוך איבה שמתגרין אלו באלו הורגין זה את זה שאת"ו ^{במחמד}
והורגים גואלי הדם את הרכיל ונימי שאל כהרגו ד' כוז עיר
הכהני' ושאל ודוד ודואג לפי שעל ידו היה רעב נימיו ואית דלא
מפרשי דוד אלא אזכר בן כר שנהרג על שנתק כשהרג שאל כוז
עיר הכהנים : אף לשון בסמוך לה שסס מלשין במעמד שלשתן
הורג ואס לאו לאו : חץ שחוט שהורג ברקוק כמו קץ : עד מ'
ונ' אמה לאו דוקא קא קשיב :

מ' ונ' אמה ת"ל שחו בשמים פיהם ולשונם
 תהלך בארץ וכי מאחר דכתיב שחו בשמים פיהם
 חץ שחוט למה לי הא קמ"ל דקטיל כחץ ומאחר
 דכתיב חץ שחוט לשונם מות וחיים ביד לשון
 למה לי (כדרבה) [כדרבא] דאמר (רבה) [רבא]
 דבעי חיי בלישניה דבעי מיית בלישניה היכי
 דמי לישנא בישא אמר (רבא) [רבה] כגון דאמר
 איכא נורא כי פלניא א"ל אבוי מאי קא עביד
 גלויי מלהא בעלמא הוא אלא דמפיק בלה"ר
 ואמר (איכא דמשתכחא) [היכא משתכחא] נורא
 אלא כי פלניא דאיכא בשר' וכורי אמר (רב פפא)
 [רבה] כל מילתא דמתאמרה באפי מרה ליר
 בה משום לישנא בישא א"ל אבוי כל שכן דאיכא
 חוצפא ולישנא בישא א"ל אנא כי הא דר' יוסי
 סבירא לי דא"ר יוסי מימי לא אמרת דבר וחורתו
 מן לאחורי *אמר (רבא) [רבה] בר רב הונא כל

דבעי חיי בלישניה שיעסוק בתור' דכתי' עץ קיים היא למחזיקי
 נה: ודבעי מיית בלישני' שיעסוק ל"ה כדאמרן דקטיל תליתאי:
 גלויי מילתא בעלמא היא (דאמר איכא נורא להתם דכ"ע
 ידעי אי קושטא קאמר אי לאו) [לשון רש"י הואיל ואינו אומרה
 בלה"ר אלא מגלה לאותו שמנקש אור לכי אלל פלוכי]: אלא כי
 פלניא דשכיחא בישרא וכורי כלו' עשיר הוא ויש לו נשר ודגיס
 ואינו מקוסר כלום ויכול ליהנו' לאקר' ואינו מהנה: דמתאמר
 באפי מרא שהמרגל אומרה נפכי האומר עליו: חזרתו לאחורי

יש בערכין פרק שלישי ערכין קצו

מילתא דמתאמרה באפי תלתא ליה בה משום
לרשנא בישא מ"ט חברך חברא אית ליה וחברא
דחברך חברא אית ליה כי אתא רב דימי אמר
מ"ד מברך רעהו בקול גדול בבקר השכם קללה ^{ושלי כו}
תחשב לו כגון דאי קלע לאושפיוא וטרחו קמיה
שפיר למחר נפיק יתוב בשוקא ואמר רחמנא
ליברכיה לפלגיא דהכי טרח קמאי ושמעי אינשי
ואזלי ואנסי ליה. תני רב דימי אחוה דרב ספרא
לעולם אל יספר אדם בטובתו של חברו שמחוך
טובתו בא לידי (גנוחו) [רעהו] וא"ד רב דימי אחוה
דרב ספרא חלש על רב ספרא לשוולי ביה אמ' להו

לראות אס בעל הדבר שומע שלא אמרתי שלא נפכיו חלא אמרתי
כמו כן נפכיו דקסנר כל שהיה לפכיו ואין לו קש אס בעל הדבר
שומע אין בו משום לה"ר א"כ שאס נאו הנעלי ואמרו למה אמרת
כן לא קורתי כי לאמ' לא אמרתי אלא נפכיהם הודיתי: דמתאמר'
באפי' ג' שהנעלים אמרוה נפכי ג' המגלה אותה איכו לה"ר
שזה גילה דעתו לכתקיל' שאס מגלה אותו איכו קושש דמידע גזע
דסופו להיגלו' דקברך קברא אית ליה זה מגלה לקברו זה מגלה
לקברו עד שיזע. כתוב בספרי' משום דמברך רעהו בקול
גדול בבקר השכם קללה תחשב לו כגון דמקלס זכו' ואנסי
ליה שאע"ס שאדס רולה להכניס אורקיס אין כוח לו שיצאו
אגודות אגודו' ויכלו את ממונו. ע"א קאנסי ליה לוסעי' השימעי'
שהוא עשיר: בא לידי רעהו שמחוך כך פותח אקר ואומר עדה
רעה פלוגית יש בו:

רעה פלוגית יש בו:
[מסכת]

ין
שונם
פיהם
זאת
לשון
רבא
היכי
דאמר
עביד
בלה"ר
נורא
פפא
ליר
דאיכא
יוסי
חורתו
כל
למחזיקי
תליתא:
ס דכ"ע
אומרה
אלא בי
מר ודגיס
תאמר
לאחורי

חיתו לי דקיימית כל דאמו רבנן אמרו ליה הא
מי מקיימת לעולם אל יספר אדם בטובתו של
חברו וכו' אמר להו לא הוה שמיע לי דאי הוה
שמיע לי קיימתיה :

ט א"ר שמואל בר נחמני א"ר יונתן על ד' דברים
נגעים באים על לה"ר ועל ש"ד ועל שבועת
שוא ועל גילוי עריות ועל גסות הרוח ועל הגזל
תלי' קא ועל צרות עין. על לה"ר דכתיב *מלשני בסתר
רעהו אותו אצמית. על שפיכות דמים דכתיב
ש"ג * (לא) [ואל] יכרת מבית יואב זב ומצורע. ועל
ח"כ שבועת שוא דכתיב *ויאמר נעמן הואל וקח ככרים
שס וכתיב *וצרעת נעמן תדבק בך. על גלוי עריות
ראשי' יכ דכתיב *וינגע ה' את פרעה נגעים גדולים וארץ
ד"ס ככו ביתו. על גסות הרוח דכתיב * (וכחוקתו) [וכחוקתו]
גבה לכו עד להשחית וימעל בה' אלהיו והצרעת
ויקרא יד זרח' במצחו. ועל הגזל דכתיב *וצוה הכהן ופגו
את הבית ותנא הוא כנס ממון שאינו שלו יבא
שס הכהן ויפור ממנו. ועל צרות העין דכתיב *ובא
אשר לו הבית והגיד לכהן לאמר כנגע נראה לי
בבית ותנא דבי ר' ישמעאל מי שמיוחד ביתו לו
[צרות עין שלרה עיכו באחרים ואיכו מהכה שכיכו מכליו ע"י
שאלה] : על לשון הרע דכתיב ביה אותו אלמית ואמרי'
לעיל לקלוטין ותכן אין בין מלורע וכו' : [ואליכרת מבית יואב
מפני שהרג את אנכר] : הואל השנע שלמך אלישע וקק
[ככרים] : בחוקתו גבה נעוזה משמעי : שמיוחד ביתו לו

יש בערכין פרק שלישי ערכין קצו

אינו והא"ר ענני בר' ששון למה נסמכה בגדי זכאי' ס"ט
 כהונה לפרשת קרבנות לומר לך מה קרבנות ^{ואמר כב}
 מכפרין אף בגדי כהונה מכפרין וכו' מעיל מכפר ^{וע"ש}
 עלו לה"ר וכו' ל"ק הא דאהנו מעשיו הא דלא ^{בזהר"ש א}
 אהנו מעשיו אי אהנו מעשיו אתו נגעים עליה ^{ונהרי"ף}
 ואי דלא אהנו מעשיו מעיל מכפר והא"ר סימון
 אריב"ל שני דברים אין להם כפרה בקרבנות כו':
 בעא [מיניה] ר' שמואל בר (גרב) [גרב] מר' י
 חנינא ואמרי ליה [ר' שמואל בר גרב] סע"ג
 חתניה דר' חנינא מר' חנינא ואמרי לה מר' יהושע
 בן לוי [מה נשתנה מצורע שאמרה תורה *בדר] יקרא יג
 ישב מחוץ למחנה מושבו הוא הבדיל בין איש
 לאשתו ובין איש לרעהו לפיכך אמרה תורה בדר
 ישב מחוץ למחנה מושבו אריב"ל מה נשתנה
 מצורע שאמרה תורה יביא *שתי צפרים לטהרתו ^{ס"ד יד}
 אמר הקב"ה הוא עשה מעשה פטיט לפיכך יביא
 ואינו מהנה לאזקריס משלו: למה נסמכה בגדי כהונה לפ'
 קרבנות זפרשת ואתה תלוה: מעיל מכפר על לה"ר והיכי אמר
 שמואל דעל לה"ר כנעים זא"ס דאין לו כפר': והא דעככיזר ששון וכו'
 דמעיל מכפר על לשון הרע: אהני מעשיו שנא הפסד לזה על
 ל"ה שסיפר: [לשון רש"י אהני מעשיו שכתקוטטו על ידו וכו':
 הבדיל בין איש לאשתו כדאמרינן לעיל על ז' דברים כגעני'
 זא"ס על לה"ר וכו': מעשה פטיט (שכותן מריבה בין
 איש לרעהו ומספר דברים שאינן כדאי מזה לזה) [לשון קול היולא

האי
של
היה
בריים
בועת
הגול
בסתד
כתוב
ועל
זכרים
ערייות
ואר
חזקתו
צרת
מן ופני
יו יבא
*ובא
אה לו
יתו לו
כליו ע"י
ואמרי'
ית יואב
סע וקק
ביתו לו

יש בערכין פרק שלישי ערכין

ויקרא ים קרבן פטיט. ת"ר *לא תשנא את אחיך בלבבך
 שם יכול לא יכנו לא יסטרנו לא יקללנו ת"ל *בלבבך
 בשנאה שכלב הכתוב מדבר מנין לרואה דבר
 שם מגונה בחברו שחייב להוכיחו ת"ל *הוכח תוכיח
 ארץ עמיחך לא קבל מנין שיחזור ויוכיחו ת"ל
 תוכיח מ"מ יכול אפילו פניו משתנים ת"ל לא
 תשא עליו חטא:

יא תניא א"ר טרפון תמה אני אם יש בדור הזה
 שם מי שיוכל *להוכיח אם אמר [לו] טול
 גי' גורא קיסם מבין שיניך אומרים לו טול קורה מבין
 שוקבל עיניך א"ר אלעזר [בן עזריה] (*תמה אני אם יש
 מוכחה: ברור הזה מי שמקבל תוכחה אמר ר"ע) תמה אני
 *איכונגנו ב"ב פ"ק אם יש בדור הזה מי שיוודע להוכיח א"ר יוחנן [בן
 וע"ש נורו] מעיד אני עלי שמים וארץ שהרבה פעמים
 בחסדש"ה לקה עקיבא בן יוסף ע"י שהייתי קובל עליו לפני

במשאי]: קרבן פטיט לפרים שמוררין ואומרי' סיטפוט: יכול
 (שלא בא הכתוב אלא שלא יכנו על זארינו: ולא יסטרנו על
 לקייו וכו'. (ל"א יכול) לא יכנו על דבר תוכח' (יכול אפי'
 משתכין פני מי שמוכיחין אותו ואינו רוצה לשוב שאתה קייב
 להוכיחו עוד: ת"ל וכו' שלא ילצין פניו זרבים: יכול אפילו
 פניו משתנים יכול שיוכיחו (בדברים) [זרבים] להלצין פניו:
 טול קורה זכו' כלו' שאם יש אדם שמוכיח קנרו לוטר לו הכח
 עבירה פלונית שזידך יכול להשיבו גדולה עבירה יש זידך
 לומר שכולם רשעים: שיוודע להוכיח שלא ישא עליו קטא על
 ליבון פנים: קובל עליו כשהייתי רואה בו דבר גכאי:

כדש"י
 בגמ' גי'
 אחרת
 וע"ש

יש בערכין פרק שלישי ערכין קצה

*רבן גמליאל וכל שכן שהוסיף כי אהבה לקיים כ"א ר"ש
 מה שנאמר *אל תוכח ליץ פן ישנאך הוכח לחכמי
 ויאהבך בעא מיניה ר' יהודה בריה דר' שמעון
 (בן פזי) תוכחה לשמרה וענוה שלא לשמה הי
 מינייהו עדיפא א"ל מי לא מודית דענוה לשמה
 עדיפא דאמר מר ענוה גדולה מכולן שלא לשמה
 נמי עדיפא דאמר רב יהודה אמר רב לעולם
 יעסוק אדם בתורה ובמצות אע"פ שלא לשמן
 שמתוך שלא לשמן בא לשמן היכי דמי תוכחה
 לשמה וענוה שלא לשמה כי הא דרב הונא וחייא
 בר רב הוו יתבי קמיה דשמואל א"ל ר' חייא
 בר רב חזי מר דקא מצער לי רב הונא קבל
 עליה דתו לא מצער ליה בחר (דנפל) [דנפק]
 א"ל הכי והכי קא עביד א"ל אמאי לא אמרת
 לי באפיה א"ל חס לי דליכספיה זרעיה דרב על

תוכחה לשמה לשם שמים: וענוה שלא לשמה שעושה עלמון
 עכ"ל ש"כ רובא להוכיחו ואותה ענוה שלא לשם שמים היא [אל
 שלא ישכחנו]: דאמר מר וענוה גדולה מכלם נפ"ק דע"ז
 דא"ר פכחם טהרה מציאה לידי קדושה קדושה מציאה לידי זריזות
 וכו': א"ל קייא לשמואל קזי מר דקא מצער לי רב הונא שמחה
 וקונטאותי: בחר דנפק קייא: א"ל רב הונא לשמואל הכי עביד
 והכי עביד על מעשיו ש"כ מהוגכין הייתי מצער ומהיכו ענוה
 שלא לשמה שלא רבה לקטרונו נפכיו וכרחה משום ענוה והוא לא
 היה מתיק משום ענוה אלא שלא רבה להלבין פכיו וזו היא תוכחה

כ"א ר"ש
 כרבי
 חשלי ט

בבב
 בכך
 בר
 כיה
 ת"ל
 לא
 גוה
 טול
 מבין
 יש
 אני
 [בן
 מים
 לפני
 יכול
 נו על
 חפ"י
 קייב
 אשילו
 פכיו:
 הכח
 בידק
 ח על

ידאי. עד היכן תוכחה רב אמר עד הכאה
 ושמואל אמר עד קללה ר' יוחנן אומר עד נזיפה
 אמר רב נחמן בר יצחק שלשתן מקרא אחד
 ע"כ דרשו שנא' *ויחר אף שאול ביהונתן ויאמר לו
 בן נעות המרדו' וכתוב *ויטל שאול את החנית
 עליו להכותו מאן דאמר עד הכאה דכתיב להכותו
 ע"כ מ"ד עד קללה דכתיב *לכשתך ולכשת ערות
 אמך. ומ"ד עד נזיפה דכתיב ויחר. ולמ"ד עד
 נזיפה והכתיב הכאה וקללה שאני החם דאגב
 חביבותא יתירת' דהוה ליהונתן בדוד מסר נפשיה
 טפי. עד היכן לא ישנה אדם מאכסניא שלו
 רב אמר עד הכאה ושמואל אמר עד שיפשילו
 כליו לאחוריו בהכאה דידיה כולו עלמא לא פליגי
 בהפשלת כליו לאחוריו כולו עלמא נמי לא פליגי
 כי פליגי בהכאה דרביתהו מר סבר כיון דלדידיה
 לשמה שהוכיחו שלא נפכי שמואל שלא להלצין פכיו: עד היכן
 תוכחה עד כמה אדם קייב להוכיח למזנו: עד הכאה שיכנו
 המתוכח למוכיח: [עד קללה שיקלל את המוכיח]: עד נזיפה
 שנוער בו על שמוכיחו: ושאני החם דאגב חביבותא וכו'
 ולמ"ד נמי עד קללה איכא לתרומי הכי: עד היכן לא ישנה
 וכו' דאסור לאדם לנאת מאכסניא שלו לדור עם אקר: עד
 הכאה שיכנו בעל הבית שאינו רוכה שידור עמו: עד שיפשיל
 שיוניא כליו מן הבית: לא פליגי דתרווייהו מודו דמכאן ואילך
 ראוי לשנות: בהכאה דרביתהו שהכה את אשתו של אורח:

יש בערכין פרק שלישי ערכין קצט

לא קא מצע' ליה מאי נפקא ליה מינה ומ"ם
אתי לאיטרודי וכל כך למה דאמר מר אכסנאי
פוגם ונפגם:

אמר רב יהודה אמר רב מנין שלא ישנה אדם יב
מאכסניא שלו מן התורה שנאמר * (אל) ^{סס}
[עד] המקום אשר היה שם אהלו כתחלה ר' ראשי' יג
יוסי בר' חנינא אמר מהכא * וילך למסעיו מאי ^{סס}
בינייהו איכא בינייהו אכסני' דאקראי א"ר יוחנן
מנין שלא ישנה אדם מאומנות אבותיו שנאמר
* וישלח המלך שלמה ויקח ארז חירם מצור בן ^{מ"א ז}
אשה אלמנה הוא ממטה נפתלי ואביו איש צורי
חרש נחשת וימלא את החכמה ואת התבונה ואת
הדעת לעשות (בכל מלאכת נחשת) [כל מלאכה
בנחשת] ואמר מר אמיה מדבית דן (דכתיב)
[וכתיב] * ואתו אהליאב בן אחיסמך למטה דן חרש: ^{סמות לא}

וכל כך למה למה אמרו שאין ראשי לשכות' עד שילערכו כל כך:
אכסנאי פוגם את בעל הבית שילא הימנו שאומרים בני אדם
כמה רעים עסקיו של בעה"ב שאין אכסנאי זה יכול לדור עמו:
ונפגם כמי שאומרים בני אדם כמה רעים עסקיו של אכסנאי
זה שאין בעל הבית יכול [לדור] עמו:

איכא בינייהו וכו' למ"ד מאשר היה שם אהלו בתקלה משמע
אכסניא דקבוע אבל אכסניא דארעאי מותר לשכות ולמ"ד
מן וילך למסעיו אפילו אכסניא דאקראי שהקרה לו במסעו
כדרכו כגון ששקעה לו קמה: אמיה אס אבי קירס מלור מדן

יג עד היכן תכלית יסורין [א"ר אלעזר] כל שארגו לו
 בגד ללבוש ואינו מתקבל עליו מתקיף לה
 סס (ר') [רבא] זעירא ואיתימא ר' שמואל בר נחמני
 גדולה מזו אמרו אפי' נתכוננו למזוג לו בחמין
 ומזוגו לו בצונן בצונן ומזוגו לו בחמין ואת אמרת
 כולי האי מר בריה דרב דימי אמר אפי' נהפך לו
 חלוקו רבא אמר ואיתימא [רב חסדא ואיתימא]
 ר' יצחק ואמרי לה במתנותא תנא אפי' הושיט
 ידו לכיס ליטול שלש ועלו בידו שתיים ודוקא
 שלש ועלו בידו שתיים אבל שתיים ועלו שלש
 לא דלא אית טירחא למשדייא וכ"כ למה דתנא
 דבי ר' ישמעאל כל שעברו עליו מ' יום בלא
 יין יסורין קבל עולמו במערבא אמרי *פורענות
 מזדמנת לו תניא ר' אליעזר הגדול אומר אלמלא
 בא הקב"ה עם אברהם יצחק ויעקב בדין אינן
 ש"ס י"ג יכולין לעמוד מפני התוכחה שנא' *ועתה התיצבו

היה ואהליאזר בן אחיסמך שהיה אומן היה מדן לפיכך לא שינה
 קירם מאומנות אבותיו שהיו בעלי אומנות:

עד היכן תכלית יסורין מהו דבר פקות שניסורין שקשוב יסורין:
 ואין מתקבל עליו שאין כמדתו ומלטער יותר: למזוג לו
 כוס יין קי נמיס חמין: נהפך לו חלוקו שלא לנשה כסדר ולריך
 להופכ' ולפושטה: ג' פרוטות ועלו בידו שתיים דטרק ליטול
 ע' ברש"י פרוטה שליטת: וכל כך למה כלו' למאי הלכתא הו' יסורין:
 נגמ' קיבל עולמו ואין לו חלק לעוה"ב: אין יכולין לעמוד לומר
 כוזה שכו'

יש בערכין פרק שלישי ערכין ר

ואשפטה אתכם לפני ה' את כל צדקות ה' אשר עשה אתכם ואת אבותיכם:

*זה דור דורשיו מבקשי פניך יעקב סלה פליגי יד
בה ר' יהודה נשיאה ורבנן חד אמר דור שס
לפני פרנס וחד אמר פרנס לפי דורו למאי הלכתא ^{מלי' כד}
אילומא למעליותא דמר סבר אי מעלי דרא
מעלי פרנס מר סבר אי מעלי פרנס מעלי
דרא הא איכא יהויקים דלא מעלי ודריה מעלי
והא איכא צדקיהו דהוה מעלי ודריה לא הוה
מעלי דא"ר יוחנן משום רשב"י מ"ד *בראשית ידויה כו
ממלכת יהויקים בן יאשיהו מלך יהודה (*ובראשית ^{סס כח}
ממלכת צדקיהו מלך יהודה) בקש הקב"ה להחזיר ^{חלק וע"ש}
את העולם לתוהו ובוהו כשביל יהויקים וכיון ^{במהרש"א}
שנסתכל בדורו נתישבה דעתו בקש הקב"ה
להחזיר את העולם לתוהו ובוהו כשביל דורו של
צדקיהו וכיון שנסתכל בצדקיהו נתישבה דעתו
אלא לענין חוקפא וניחותא קאמרינן:

שאין אדם לדיק צארץ: ואת אבותיכם שאף עמהם עשה לדקה
שלא כחוק עמהם צדין:

מ"ד זה דור דורשיו דמוקיש דור לדורשיו: מעליותא לענין
קסידות: מאי שנא דכתיב ביהויקים וצדקיהו בראשית
לפי שניקש הקב"ה להפך מעשה בראשית בימיהם: לענין חוקפא
כעס: וניחותא עמוה אס הדור עז הקב"ה מעמיד עליהם פרנס
עז ואס הדור כוקין זה לזה הקב"ה מעמיד עליהם פרנס שמכהיגם
בנקת. ומ"ד דור לפי פרנס מפרש איפכא דאמר פרנס אימאכא:

לו
לה
מני
חמין
מרת
לו
מא
שש
קת
שלש
חנא
לית
ענות
מלא
אינן
יצבו
שינה
סורין:
זוג לו
ולריך
ליטול
סורין:
לומר